

Gordon-apokrifek

(Kondor Vilmos: *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenese. Agave Könyvek, Budapest, 2012*)

Valószínűleg sokan osztoznak velem az érzésben, miszerint Kondor Vilmos évek óta futó krimisorozata – az idei Könyvhétre megjelent, utolsónak szánt *Budapest novemberben* című '56-os regénnyel együtt is – kurtán-furcsán lezáratlan maradt. Valójában nem is a befejező kötet konklúziójával volt gondom, hisz végül is egészen kifejező az a végső jelenet, amelyben a forradalom minden sötét titkát megismerő és több ízben félholtra vert Gordon Zsigmond éppen a szovjet csapatok novemberi bevonulása miatt nem hajlandó elhagyni Magyarországot – helyette újra beleveti magát az események sűrűjébe. Sokkal inkább az keltett bennem hiányérzetet, hogy az 1936 őszen induló regényszéria (a

Budapest noir

Gömbös Gyula temetése idején veszi kezdetét) a sűrűsödő történelmi események ellenére egyre nagyobb időbeli ugrásokkal haladt előre. A második rész 1939-ben, a harmadik 1943-ban, a negyedik pedig már 1946-ban, a háború befejeződése után játszódott: a kihagyások hatására kisebb-nagyobb vakfoltok alakultak ki hősünk élettörténetében, amelyeket a későbbiekben elszórt utalások sem tudtak hiánytalanul felszámolni (különösen igaz ez a negyedik és az ötödik rész között eltelt tíz év homályos történéseire). Azt is érdemes megemlítenünk, hogy a szerző szemlátomást a 1930-as évek fasizálódó Magyarországot tartja a legmegfelelőbb terepnek Gordon kutakodásai számára. Erre a következtetésre egészen egyszerűen úgy juthatunk, ha felismerjük, hogy egyetlen későbbi epizód sem volt képes olyan élő és hiteles miliőt teremteni, mint a

Budapest noir

vagy a

Bűnös Budapest

– drasztikusabban fogalmazva akár azt mondhatjuk, az első két rész sokkal jobb volt, mint az utánuk következő három.

Kondor Vilmos új kötete, az öt novellát és egy kisregényt tartalmazó *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes*

a fent említett hiányérzetek enyhítésére is szolgálhat. A rövid írások újabb vonásokat tesznek hozzá Gordon Zsigmond portréjához, még hozzá – egyetlen kivétellel – a bűnügyi újságíró 1930-as évekbeli kalandjainak felidézésével. Eltekintve a gyanús gyorsaságtól (hiszen alig fél éve jelent meg a legutóbbi Kondor-könyv) remek ötletnek tartom, hogy a szerző egy eltérő műfaj segítségül hívásával tölti ki a korábbi történetekben keletkezett réseket, arról nem is beszélve, hogy szövegeiben ismét visszatér a számára legotthonosabb történelmi kulisszák közé. Az azonban némi aggodalomra ad okot, hogy Kondor regényeinek jellegzetes, ráérősen építkező cselekménykezelése nem biztos, hogy egy az egyben adaptálható a rövidebb prózai formákra is. A szövegeket olvasva szembesülnünk kell vele, hogy valóban nem problémátlan a műfaji váltás: amit a regényekben bosszantó, de megbocsátható túlírtsággként fogtunk fel, azt egy néhány oldalas novellában indokoltatlan dagályosságként tudunk csak értékelni. A legszembetűnőbb példa erre a párbeszédtek tudatos elnyújtása, az információk szándékos visszatartása az olvasótól. A novellákban helyet kapó dialógusok – vagy az egyik résztvevő elkalandozó fantáziája, vagy az elbeszélő épp a legalkalmatlanabb pillanatban beiktatott eszmefuttatásai miatt – esetenként jóval hosszabbra nyúlnak, mint azt még elviselhetőnek tarthatnánk. Lényegében erre az eljárásra épül a teljes címadó szöveg (a kötet talán leggyengébb darabja), de ilyen az alábbi,

A Nyavalya tudja

című történetben helyet kapó magvas eszmecsere is:

– Szerkesztő úr! – suttogta [ti. Nyavalya Benő] olyan hangosan, hogy még a váci vonat kalauza is a hang irányába kapta a fejét. Gordon intett neki, mire a férfi odasietett hozzá

– Mondja csak, mi olyan sürgős – üdvözölte Gordon.

Nyavalya fázósan kihúzta a kezét koszlott kabátja zsebéből, majd lekapta a fejről a füles sapkát.

– Olyan jó, hogy ilyen hamar tetszett jönni! Az van, hogy én akkor ezt megoldottam – jelentette ki büszkén, dagadó kebellet.

– Nem akarom elrontani az örömét, Nyavalya, de mit oldott meg?

– Hát, kérem, a Lipótvárosi Mackóst, azt oldottam meg.

– Azt?

– Azt ám.

– És hogyan oldotta meg?

Nyavalya arcán önelégült mosoly terült el.

– Ügyesen, kérem.

– Afelől semmi kétségem, Nyavalya, de részleteket is mondjon.

– Mindjárt kérem, ne tessék engem sűrgetni – dörgölte össze a férfi fázósan a kezét.

Az efféle szövegrészek olvastán joggal éledhet fel bennünk a gyanú, miszerint az egymást érő üresjáratok valójában a tényleges mondanivaló hiányának elleplezéseként szolgálnak a művekben. Szembetűnő, hogy a történetek nagy részében a főhős tevékenysége kimerül a szakadatlan dohányzásban és az epés megjegyzések sorjázásában – a bűnügyek megoldásával járó szellemi tevékenységet jellemző módon megspórolja neki egy *deus ex machina* -szerű elbeszélői közbeavatkozás. Így például a fent idézett történet rejtélye kiábrándítóan szimpla módon, egy jókor jó helyen lévő szemtanú segítségével oldódik meg, de ugyanerre a sémára

épül az 1920-as évek Philadelphiájában játszódó

Ifjú Mariska hétköznapi halála

is, vagy az autista kisfiú rajztudásának köszönhetően felgöngyöltett bűntény a

Négyen voltak

című írásban.

Úgy tűnik, Kondor Vilmos ez alkalommal nem az olvasót állandó feszültségben tartó bonyolult esetek bemutatásával, hanem kizárólag – az első Gordon-regények egyik legnagyobb erényeként számon tartott – hangulatos budapesti életképek felmutatásával kíván hatást elérni. (Kivétel ez alól a könyv végén helyet kapó, *Pernahajder volt-e Schok Jenő?* című remekbeszabott kisregény, amely a teljes sorozat legerősebb szövegei közé tartozik.) Az 1930-as évek Budapestjének polgári kultúráját, kávéházi életét és a társadalom alsó rétegeinek nyomorát egyaránt hitelesen ábrázoló szerző történelmi tudása és kivételes atmoszféra-teremtő készsége valóban sokat javít az önmagukban meglehetősen érdektelen történeteken; az *Ifjú Mariska hétköznapi halála*

pedig éppen a philadelphiai viszonyok mérsékeltebb ismerete miatt hat kissé erőltetettnek, ahol az utcanépek özöne alapos tudás helyett inkább a Google Térkép mesteri használatát feltételezi. További erénye a kötetnek – amire utószavában a szerző is felhívja a figyelmet –, hogy a benne helyet kapó novellák az eddigieknél sokkal nagyobb hangsúlyt helyeznek a korszak hírlapkultúrájának ábrázolására, a ma már szinte teljesen ismeretlen zurnaliszták emlékének megidézésére. Ennek folytán feltűnően sok idézet található az adott időszak napilap-cikkeiből, valamint jobban előtérbe kerülnek az olyan újságíró-nagyságok, mint Nadas Sándor, Tarján Vilmos, Tábori Kornél vagy Miklós Andor.

Bármennyire örömteli is tehát, hogy Kondor Vilmos néhány rövid írás erejéig visszatért a számára legtesthezállobb történelmi keretekhez, sajnos a meggyőző elbeszélői világhoz és a főszereplő markáns alakjához ezúttal nem társul a cselekmény fordulatosága – mint mondtam, egyetlen kivételtől eltekintve. Ezért a kivételért, vagyis a *Pernahajder volt-e Schok Jenő?* című műért azonban okvetlenül érdemes kézbe vennünk a kötetet.